

ศึกษาและฟื้นฟูโครงการมัคคุเทศก์น้อยกับการรองรับการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยวในฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
The Study and Rehabilitation for the Little Guides Project to
Support Tourism Location in Thonburi, Bangkok

ธีรภาค ไชยชนะ¹, พระมหาวิเชียร ปรีชาโน² และ ธัชชนันท์ อิศรเดช³

Teerapak Chaichana, Phramaha Wichian Parichano and

Thatchanan Issaradet

(wparichano@gmail.com)

Received: October 28, 2021

Revised: April 21, 2022

Accepted: April 22, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์การบริหารการจัดการกับการรองรับการท่องเที่ยวทัวร์ศูนย์เหรียญ 3) เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในพื้นที่ 4) เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการความสามารถของบุคลากรในพื้นที่สู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อย 5) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโครงการมัคคุเทศก์น้อยสู่แหล่งท่องเที่ยวเครือข่ายกลุ่มประชากรได้แก่ พระสงฆ์ ประชาชนในชุมชนและนักเรียนในพื้นที่ 9 วัด รวม 7,792 รูป/คน ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูลเปรียบเทียบและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

ประชากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 9 วัดฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานครยังขาดความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบในการรองรับการท่องเที่ยว สำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวยังเป็นการบริหารในส่วนพื้นที่วัดของตนเองเท่านั้น และยังไม่มี

¹ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

International Program, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียนเข้าด้วยกัน นอกจากนั้นประสิทธิภาพด้านความสามารถของบุคลากรยังต่ำ เช่น การสื่อสารโดยเฉพาะภาษาต่างประเทศเป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงได้มีการจัดฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) มัคคุเทศก์น้อย 2) การจัดทำบัญชี 3) การประกอบอาชีพ และ 4) สิ่งแวดล้อม จากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมจำนวน 392 รูป/คน พบว่า ประชาชนในชุมชนได้นำไปประกอบอาชีพในการบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด อย่างเป็นระบบ สะอาดถูกหลักอนามัย มีการบริหารจัดการในการทำงานร่วมกัน โดยมี “เครือข่ายสมัชชาองค์กรชุมชนท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร” เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อน ส่งผลให้ประชาชนมีความพ่มี พออยู่ พอกินพึ่งพาอาศัยตนเองได้ ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายวัดวิถีสองแผ่นดินบนถนนสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานครศรีมหาสมุทร”

คำสำคัญ : มัคคุเทศก์น้อย, การท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี

Abstract

The study has the objectives 1) to study the tourist location management in Thonburi Bangkok, 2) to analyze the management for support Zero-Dollar Tour, 3) to analyze the personnel abilities and present in tour area, 4) to develop the personnel management abilities to be little guide and 5) to submit the management model of little guide project to network tourism; nevertheless, the population consists namely monks, people living community and students studying in school of 9 monasteries for 7,792 people.. The tools used the questionnaire in-depth interview and focus group discussion and analyze the data through frequency, mean, percentage, standard deviation and typological analysis, constant comparison and also content analysis.

The result of the study found:

The people living in nine temples in Thonburi Bangkok has lacked the cooperation for making tourist network system to support the tourism; moreover, they only manage the working the ones monastery and no cooperate between

the communities, temples and schools together with being low the personnel efficiency such as the foreign language communication. So, the researchers make the train including 1) little guide, 2) the account management, 3) the career and 4) the environment management. From the target group for 392 people found: the people living in community bring this to support the occupation for service the tourist in nine tourism temples area systematically, cleaning and cooperated management under “the network assembly of cultural tourist community of 9 temples in Krungthomburi Srimahasamuth” as the center of propulsion and also result the people about the sufficient economic until they can depend on themselves under the project named “visiting the new tourism of lands on cultural route in 9 temples Krungthomburi Srimahasamuth”.

Keywords : Little Guide, Tourism, Tourist Place in Thonburi Area

บทนำ

การท่องเที่ยวมีวิวัฒนาการมาจากการเคลื่อนย้ายของมนุษย์ในการแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองแก่ความต้องการตามความจำเป็นของตนเอง เพราะในสมัยโบราณมนุษย์อยู่กับธรรมชาติ และพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ จึงไม่ได้มีการแสวงหาสิ่งที่เกินความจำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้น การเดินทางของคนโบราณจึงเป็นการเดินทางเพื่อการหาอาหาร การโยกย้ายที่อยู่อาศัย การหลบภัยจากสัตว์ร้ายหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

เมื่อกล่าวถึง “ยุคการเดินทางที่ยิ่งใหญ่ โดยอังกฤษเป็นผู้นำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวของคนหนุ่มสาวขึ้นประมาณศตวรรษที่ 8 เพื่อแสวงหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และด้านอื่น ๆ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนในยุคนั้นคือ ประเทศอิตาลี ใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณ 4 ปี เพื่อเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีและภาษา” (วันที สว่างอารมณ์, 2550) เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวจึง “เป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ มีการเดินทางเพื่อไปค้าขาย พบปะญาติพี่น้อง” (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2554 – 2555) ส่วนประเทศไทยกล่าวได้ว่า จุดกำเนิดที่บ่งชี้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการท่องเที่ยวของไทยนั้น ได้แก่ การเสด็จเยือนต่างประเทศของในหลวงรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้นำเอาประสบการณ์จากการเสด็จต่างประเทศมาพัฒนาโดยการคิดค้นทำเส้นทางการเดินทางโดยรถไฟขึ้น ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2559) กล่าวว่า ประเทศสยามมีรถไฟสายแรกคือ หัวลำโพงถึงปากน้ำ

ในขณะเดียวกัน สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ยังรายงานอีกว่า “แนวโน้มการท่องเที่ยวในปี ค.ศ. 206 – 2026 ในอีก 0 ปีข้างหน้าคาดว่า GDP ภาคการท่องเที่ยวจะเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 4.0 ต่อปี ในปี ค.ศ. 2026 การท่องเที่ยวจะส่งผลให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นทั้งหมด 470 ล้านตำแหน่งงานทั่วโลกซึ่งถือเป็น 1 ใน 9 ของตำแหน่งงานทั้งหมดทั่วโลกในปี ค.ศ. 2026” (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) สำหรับ “ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.9 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน .89 ล้านล้านบาท ...และคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 4.8 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 และ 5.98 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2570” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) รายงานว่า “กรุงเทพมหานครได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี พ.ศ. 2558 โดย Master Card รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดของเอเชีย ในปี พ.ศ. 2558 จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในด้านการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิวาห์ในปี พ.ศ.2557 รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ... จากการจัดอันดับของ World Economic Forum : WEF ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 6 ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม...ในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 2 จาก 4 ประเทศทั่วโลก” ในขณะเดียวกัน “ทรัพยากรธรรมชาติได้เสื่อมโทรมไปมากส่วนหนึ่งมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ขาดการบำรุงรักษา ซึ่งจะทำให้ความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวลดลง” (ดวงรัตน์ ด่านไถยนา, 2553)

ในพื้นที่เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่และเขตธนบุรีนั้น เป็นพื้นที่ที่มีวัดที่สำคัญต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่ไม่ห่างกัน และเป็นเขตพื้นที่เมืองหลวงเก่าในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ประกอบด้วย 9 วัด (พระอารามหลวง) ได้แก่ 1) วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร 2) วัดพระยาพิชัยดาบหัก 3) วัดเครือวัลย์วรวิหาร 4) วัดนาครคกลาง วรวิหาร 5) วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร 6) วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร 7) วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร 8) วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร 9) วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร เมื่อวัดเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วสิ่งสำคัญคือ การบริหารจัดการ การให้บริการอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ เฉพาะนั้น มัคคุเทศก์จึงเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้สื่อสารกับคนที่เข้า

มาเยี่ยมชม และให้ความรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับพื้นที่ สอดคล้องกับ ญัตติของสภา สังฆราชและคณะสงฆ์, วิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และพินิต เข้มทอง (2556) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบอาชีพคหบดีที่ควรคำนึงถึงมี 6 มิติ 1) ผู้ให้ความรู้ที่ดี 2) ผู้วางแผนและประสานงานที่ดี 3) ผู้สร้างความบันเทิงที่ดี 4) นักการสื่อสารที่ดี 5) ผู้ให้บริการและอำนวยความสะดวกที่ดี 6) ผู้นำกลุ่มที่ดี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของนักวิจัยในพื้นที่ 9 วัด โดยจัดประชุม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์โดยใช้หลักของ ศาสตร์พระราชา (ร 9) (บวร.) ชาวบ้านในชุมชน โรงเรียน และพระสงฆ์ ได้พบปัญหาสำคัญที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่จะต้องพัฒนาและแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวว่า 1) การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่เป็นระบบ ประชาชนในชุมชน พระสงฆ์ ข้าราชการในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างถูกต้อง 2) พื้นที่ที่ยังไม่มีคหบดีที่คอยให้บริการ นักท่องเที่ยว โดยที่คหบดีดังกล่าวจะต้องมีการอบรมเรื่อง บุคลิกภาพ หลักการในการให้บริการที่ดี ข้อมูลประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวัด และอื่น ๆ 3) สายสัมพันธ์ระหว่าง “บ้าน วัด และโรงเรียน” มีความห่างเหิน ขัดแย้งกัน เพราะผลประโยชน์หลายด้านเช่น “สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ครอบครัวและหน้าที่การงาน” 4) ประชาชนในพื้นที่ได้มีการเดินทาง ออกนอกชุมชนเพื่อไปหาทำงานมากขึ้น เหลือแต่ผู้สูงอายุเฝ้าบ้านเลี้ยงหลาน 5) โรงเรียนในชุมชนมีเด็กนักเรียนน้อย เพราะผู้ปกครองนำเด็กออกไปเรียนที่อื่นมาก

เพราะฉะนั้น จึงมองเห็นแนวทางหลักสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยนำเอา หลักทฤษฎีของศาสตร์พระราชา ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและทฤษฎีตะวันตก เข้ามาผนวกกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ศาสตร์พระราชา ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎี บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) 2) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 หลักพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) แนวคิดการมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนา ประเทศชาติไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 และ 5.0 ในลำดับต่อไป โดยในเบื้องต้นนั้น จะต้องมีการจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนในชุมชน 9 วัด จำนวน 4 โครงการ และการจัดตั้งคณะทำงาน ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันทั้ง 9 ชุมชน 9 วัด 9 โรงเรียนประกอบด้วย

1. การฝึกอบรมอาชีพ โดยการฝึกทำอาหารตามความถนัดของแต่ละชุมชนโดยผ่าน "โครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารไทยและภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น เพื่อพัฒนา 9 ชุมชนฝั่งธนบุรี"

2. การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ เป็นการผลิตบุคลากรด้านการให้บริการในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัดภายใต้โครงการ “...โครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว ...มรรควิธีสองแผ่นดิน บนถนนสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร...”

3. ฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการให้ความรู้ด้านพื้นที่การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะ การทำความสะอาด จัดภูมิทัศน์ เป็นต้นผ่าน “โครงการอบรมสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนา 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร”

4. ฝึกอบรมบัญชีครัวเรือนผ่านโครงการ “โครงการอบรมจัดทำบัญชีในครัวเรือนเพื่อพัฒนา 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร” เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รู้จักการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์การบริหารการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรีกับการรองรับการท่องเที่ยวทั่วรัศมีศูนย์เหรียญในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในพื้นที่กับการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อพัฒนาการบริหารการจัดการความสามารถของบุคลากรในพื้นที่สู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยกับการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร
5. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารการจัดการและโครงการมัคคุเทศก์น้อยสู่แหล่งท่องเที่ยวเครือข่ายในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เพื่อให้ผลของการวิจัยได้มาซึ่งการพัฒนายอย่างเป็นรูปธรรม และยั่งยืนกับชุมชน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การรวบรวมข้อมูลดำเนินการ

ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีในชุมชน 9 วัด ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามเกณฑ์/ปัจจัยที่กำหนดไว้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างข้างต้น โดยได้รับความร่วมมือจากทางวัด และชุมชนเป็นอย่างดี

ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน 9 วัด คือ

1. การประชุมเตรียมความพร้อมของชุมชน 9 วัด เพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการวิจัย การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ละชุมชนท้องถิ่นของหมู่บ้านเป้าหมายของจังหวัดในภาคตะวันออก

2. การพัฒนาเสริมความรู้ ทักษะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาพรวมทั้ง 9 ชุมชน ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมความรู้ ทักษะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดย ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อบรมทำอาหาร อบรมสิ่งแวดล้อม และอบรมจัดทำบัญชี ทั้ง 9 ชุมชน รวม 392 รูป/คน

3. การพัฒนาเสริมความรู้ และทักษะในการจัดการท่องเที่ยว การทดลองปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานและการติดตามประเมินผลเป็นรายชุมชน ได้แก่

3.1 การประชุมทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษาวิจัย การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของคณะนักวิจัยกับประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องภาคส่วนต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน

3.2 การประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนและการประชุมจัดทำแผนผังเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ในแต่ละชุมชนหลังจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 9 วัด ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3.3 การทดลองปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลเป็นรายชุมชน

ระยะที่ 3 การจัดการประชุมกลุ่มสนใจ (Focus Group) ของคณะนักวิจัย ได้แก่

1. ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สังเคราะห์ การติดตามประเมินผล

2. ประชุมเพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัย และการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ และการทดลอง
3. การประชุมเพื่อพัฒนาเสริมความรู้ ทักษะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดทำคู่มือท่องเที่ยวและการทดลองปฏิบัติการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. การประชุมสรุปผลโครงการวิจัย การติดตามการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชนและการเขียนรายงานวิจัย
5. ประชุมเพื่อตรวจสอบรายงานการวิจัย จัดทำคู่มือท่องเที่ยว และถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน 9 วัด

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรประกอบด้วย ประชาชนท้องถิ่น พระสงฆ์ทั้ง 9 วัด จำนวน 1,018 รูป ประชาชนที่อยู่ชุมชนในพื้นที่ 9 วัด จำนวน 9,982 คน และนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในพื้นที่ 9 วัด จำนวน 6,647 คน รวม 17,647 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างดำเนินการสุ่มแบบเจาะจงจากประชากรได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือรวบรวม 5 ฉบับ

1. แบบสำรวจบริบทชุมชน
2. แบบสัมภาษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งผ่านการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน
3. แบบประเมินผลการพัฒนากิจกรรมการจัดการท่องเที่ยว 9 วัด
4. แบบประเมินผลการอบรม มัคคุเทศก์ กลุ่มผู้ฝึกอบรมอาชีพ กลุ่มจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้ฝึกอบรมบัญชีครัวเรือน
5. แบบประเมินผลการทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โรงเรียน และวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ลักษณะการท่องเที่ยวในพื้นที่ 9 วัด โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาและการท่องเที่ยว เนื่องจากวัดมีโบราณสถาน วัดอุ้นเก่าแก่และล้ำค่ามากมาย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นการท่องเที่ยวแบบกระจุก หมายถึง นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมแค่บางวัดบางวัด จึงนำมาสู่ผลของการกระจุกนักท่องเที่ยว กระจุกรายได้อยู่แค่บางวัดเท่านั้น เมื่อมีโครงการวิจัยนี้เข้าไปในพื้นที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชน พระภิกษุสามเณร ตลอดจนข้าราชการ ในโรงเรียนในพื้นที่ 9 วัด มีการตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมสังเกตได้จากการประชุมครั้งที่ 1/2561 วันพุธ ที่ 24 มกราคม 2561 ณ ศาลา 7 วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นการประชุมครั้งแรกร่วมกับทางวัดและชุมชน หนึ่งในนั้นตัวแทนของชุมชนวัดระฆังโฆสิตารามได้แสดงความคิดเห็นต้องการให้มีการท่องเที่ยว 9 วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยเพิ่มเข้ามาอีก 3 วัด ได้แก่ วัดพระยาตำราวิหาร เขตบางกอกน้อย วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร และวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานแบบเครือข่ายของบ้าน (ชุมชน) วัด และโรงเรียน “บวร” เกิดขึ้น แต่ปัญหาและอุปสรรคที่ตามมาคือ การให้ความร่วมมือของบางวัด ผู้นำชุมชนบางชุมชน โดยเฉพาะวัดที่มีผลประโยชน์มาก การไม่ลงมือเรื่องผลประโยชน์ส่งผลให้การดำเนินงานในลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นอุปสรรค หรือแม้กระทั่งตัวผู้นำชุมชนเองก็ยังไม่เข้มแข็งในการประสานงานนำหมู่คณะไปสู่การพัฒนาที่สูงขึ้นไป อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นประเด็นให้กระบวนการทำงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ การที่มีบุคคลนอกชุมชนเข้ามามีอำนาจและบทบาทในการบริหารจัดการซึ่งขาดความรัก ความห่วงใยในพื้นที่ และความเอาใจใส่ในการอนุรักษ์มรดก ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. เพื่อวิเคราะห์การบริหารการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรีกับการรองรับการท่องเที่ยวทั่วรัศมีศูนย์เหรียญในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์การบริหารการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรีกับการรองรับการท่องเที่ยวทั่วรัศมีศูนย์เหรียญในแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร คือการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงการขยายการท่องเที่ยวทางน้ำโดยเฉพาะตามคลอง เพื่อให้มีการท่องเที่ยววัด คลอง และชุมชนจัดทำเป็นแผนที่เส้นทางของการท่องเที่ยว และบอกระยะทางจากวัดสู่วัดเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการที่จะตัดสินใจในท่องเที่ยวทั้ง 9 วัด จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1. ฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อมูลทางด้านเอกสาร ข้อมูลประวัติศาสตร์ และงานที่เป็นวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสู่การอบรมมัคคุเทศก์น้อย

2. ฝ่ายสิ่งแวดล้อม มีกรอบการทำงาน คือ การดูแลความสวยงาม การปรับภูมิทัศน์ ความเป็นระเบียบด้านการคมนาคมในพื้นที่ ความสะอาด เป็นต้น

3. ฝ่ายอาชีพ มีบทบาทความรับผิดชอบ ได้แก่ การควบคุมดูแลผู้ประกอบการด้านอาชีพ อาหารที่มีความสะอาดถูกสุขอนามัย และผู้ประกอบการต้องผ่านการอบรม และมีใบประกาศนียบัตรประกอบอาชีพ

4. ฝ่ายบัญชี รับภาระในการตรวจเช็ครายรับ – รายจ่ายที่เข้ามาให้มีความโปร่งใส ชื่อสัตย์ ยุติธรรม และตรวจสอบได้

3. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในพื้นที่กับการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวผิงธนูบุรี กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ความสามารถของบุคลากรในพื้นที่กับการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวผิงธนูบุรี กรุงเทพมหานคร ความสามารถของบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยว

ในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด ด้านบุคลากรยังขาดบุคลากรในระดับโรงเรียน ชุมชน รวมถึงพระภิกษุสามเณรที่จะมารองรับมัคคุเทศก์น้อยที่มีทักษะทางด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นต้น เพราะฉะนั้น ปัจจัยการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่สำคัญ การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกันค้นหาปัญหา จนถึงการรับผลประโยชน์ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ นั้นสามารถที่จะเกิดขึ้นได้ทุกสถานการณ์ เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมจึงต้องมีการวางแผน การวางแผนขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวในระหว่างการทำงาน การให้บริการของบุคลากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 9 วัดยังมีประสิทธิภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมอยู่ในระดับหนึ่ง จึงได้มีการดำเนินการในการจัดฝึกอบรมบุคลากรในพื้นที่เพื่อพัฒนาให้มีความสามารถ และสมรรถนะมากขึ้นตามลำดับ ได้แก่

1. การอบรมมัคคุเทศก์น้อยเกิดขึ้นโดยการคัดสรรบุคคลที่อยู่ในชุมชน และส่วนหนึ่งเป็นบุคคลจากชุมชนภายนอกเข้าสู่กระบวนการของการอบรม โดยมีปราชญ์ชุมชน นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นผู้ให้การอบรม ผู้เข้าอบรมประกอบด้วยประชาชนในชุมชน พระภิกษุสามเณร และนักเรียนในโรงเรียน จำนวน 5 รุ่น มีผู้ผ่านการอบรม และได้รับใบประกาศนียบัตรพร้อมกับบัตรมัคคุเทศก์จำนวน 63 รูป/คน

2. การอบรมการประกอบอาชีพ เป็นการอบรมฝึกทำอาหารเพื่อนำไปประกอบอาชีพให้ชุมชนในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ถูกสุขอนามัยโดยมีผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเข้ามาให้การอบรม และมีคนในชุมชน และนอกชุมชนเข้ามาอบรม จำนวน 5 รุ่น และมีผู้ผ่านการอบรมจำนวน 101 คน

3. การอบรมสิ่งแวดล้อม เป็นการอบรมโดยกลุ่มจิตอาสาและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาให้การอบรม โดยมีประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมอบรม จำนวนผู้เข้าอบรมเป็นคณะกรรมการฝ่ายสิ่งแวดล้อม และจิตอาสาในชุมชน 9 วัด จำนวน 60 คน ผ่านการอบรม จำนวน 45 คน

4. การอบรมการทำบุญชี โดยที่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นคณะกรรมการฝ่ายบุญชีของ 9 วัด ชุมชนละ 5 คน รวมจำนวน 45 คน ผ่านการอบรมทั้งหมด 30 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้การอบรม

4. เพื่อพัฒนาการบริหารการจัดการความสามารถของบุคลากรในพื้นที่สู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยกับการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ในด้านมัคคุเทศก์ที่มาให้บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ 9 วัด ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีเพียงบางวัดที่มีการหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาจัดฝึกอบรม โดยนำเอาเด็กจากภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาอบรม และลงภาคปฏิบัติในการให้บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่วัดนั้น ๆ ไม่ได้ให้บริการอย่างเป็นระบบทั้ง 9 วัด แต่มาให้บริการนักท่องเที่ยวในช่วงมีเทศกาลเท่านั้น จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายวิชาการโดยมีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ โดยเริ่มจากการค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ของตนเอง ทั้งที่เป็นประวัติศาสตร์ วัด ชุมชน และโรงเรียนมาจัดทำเป็นคู่มืออบรมมัคคุเทศก์ และเด็ก ผู้สูงอายุ ที่อยากจะมาทำหน้าที่บริการมาเข้าสู่กระบวนการอบรมจำนวน 10 วัน โดยแบ่งเป็นภาคทฤษฎี 5 วัน และภาคปฏิบัติ 5 วัด มีด้วย 5 รุ่น มีผู้ผ่านการอบรม 63 รูป/คน หลังจากนั้น จัดระบบการบริการโดยให้จัดตั้งให้เป็นชมรมชื่อว่า “ชมรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร” โดยการทำงานขึ้นกับ “เครือข่ายสมัชชาองค์กรชุมชนท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร” จัดตารางให้มีมัคคุเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการนักท่องเที่ยวแต่ละวัดทั้ง 9 วัด ประจำทุกวัน

5. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและโครงการมัคคุเทศก์น้อยสู่แหล่งท่องเที่ยวเครือข่ายในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด ได้มีการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ของชุมชน วัด และโรงเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนกำหนดนโยบาย วัดอุปประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการอบรม และการระดมทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการจัดการอบรม ซึ่งในขั้นตอนนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการความร่วมมือของชุมชน วัด และโรงเรียน หน่วยงานในพื้นที่หรือที่เรียกว่า “บวร” โดยมีรูปแบบดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการเข้ามารับผิดชอบโดยเรียกว่า “ฝ่ายวิชาการ” มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวัด ชุมชน และโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อทำการอบรมมัคคุเทศก์ให้เกิดความรู้ ทำความเข้าใจในพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน
2. สรรหาผู้ที่รักงานบริการที่อยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส โดยไม่จำกัดอายุ เข้าสู่กระบวนการของการอบรมมัคคุเทศก์น้อย
3. จัดให้มีการอบรมโดยให้สอดคล้องกับขั้นตอนของการท่องเที่ยวทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเข้มงวด
4. จัดตั้งผู้ควบคุมดูแลมัคคุเทศก์ในลักษณะเป็นชมรม เพื่อให้มีการควบคุมและดูแลการทำงานของมัคคุเทศก์น้อยอย่างใกล้ชิดเมื่อเกิดมีปัญหาก็บริการที่ไม่ถูกต้องเป็นต้น
5. จัดตารางให้มัคคุเทศก์น้อยลงพื้นที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวประจำแต่ละวัดทั้ง 9 วัดในแต่ละวันและติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิดเพื่อให้มีการปรับปรุงรูปแบบของการให้บริการอย่างเหมาะสมแก่กับผู้มาใช้บริการ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยได้องค์ความรู้ ดังนี้

1. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (วัด) ประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นคุณธรรมพื้นฐานของการทำงานระหว่างลูกน้องด้วยกัน ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นต้น ในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขเพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน
2. ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา การอนุรักษ์ การบริการ การแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของพื้นที่ เพื่อช่วยกันทะนุบำรุง สร้างอาชีพหารายได้ให้ลูกหลานในชุมชนได้มีงานทำ มีรายได้อยู่ใกล้บ้าน และมีความสุขกับครอบครัว
3. โรงเรียน จะต้องเน้นให้มีการศึกษาด้านศาสตร์ของพระราชาให้เข้าใจอย่างแท้จริงและนำมาปฏิบัติให้เกิดผลได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง และ “บวร” เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัดในการสร้างเครือข่ายเพื่อกระจายนักท่องเที่ยว กระจายรายได้ และมีการบริการที่มีมาตรฐานมากขึ้น

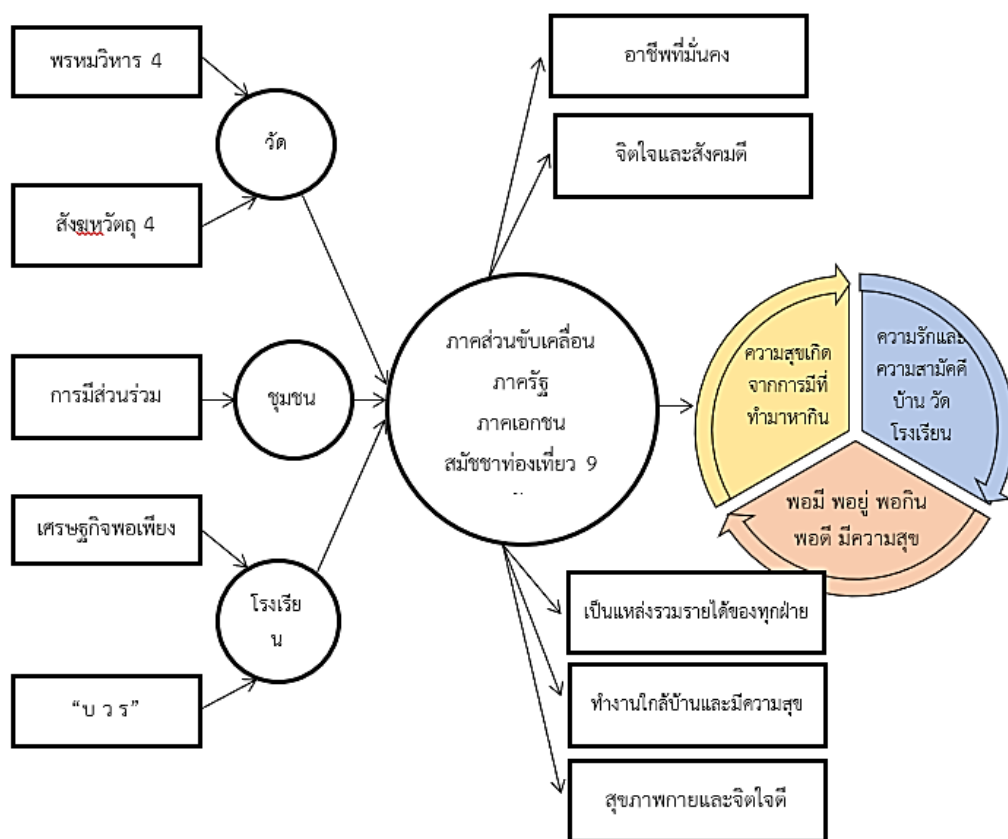
ภาคการขับเคลื่อน ประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่

1. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ การดำเนินการอื่น ๆ เช่น การออกบัตรรับรองผู้ผ่านการอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ การอบรมการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. ภาคเอกชน คือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น สถานที่ในการอบรม อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม หรือมาเป็นวิทยากรช่วยอบรม เป็นต้น

3. สมัชชาท่องเที่ยว 9 วัดได้แก่ สมัชชาที่ประจำของแต่ละวัด เช่น สมัชชาวัดประยุรวงศาวาส สมัชชาวัดอรุณราชวราราม สมัชชาวัดนาคกลาง เป็นต้น ที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อนการทำงานตามหน้าที่ช่วยประสานงานกับสมัชชาในวัดอื่น ๆ ในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัดเพื่อให้เกิดการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ผนวกเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนได้มีการศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง และ บ้าน วัด โรงเรียน “บ ว ร” นำเข้าสู่กระบวนการขับเคลื่อนโดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสมัชชาท่องเที่ยว ๙ วัดเข้ามาร่วมกันในการพัฒนา ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง มีรายได้มากขึ้น ลดการเดินทาง ลดค่าใช้จ่าย มีเงินเก็บ มีเวลาเป็นของตนเองมากขึ้น อยู่ใกล้ครอบครัว มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี เกิดความพอกมี พอกอยู่ พอกกิน และสามารถขยายไปสู่พื้นที่การท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 9 วัด ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์พื้นที่ ชุมชน วัด และโรงเรียน

การวิเคราะห์ในบริบทพื้นที่ ๆ ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วัด/พระภิกษุสงฆ์ ชุมชน/ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ 9 วัด นักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในพื้นที่ 9 วัด เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 392 รูป/คน โดยแบ่งกลุ่มในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) สันทนา กลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ดังนี้

1. พื้นที่การวิจัยประกอบด้วย 9 วัด 9 ชุมชน และ 9 โรงเรียน ได้แก่

1.1 วัด 9 วัด ใน 3 เขต ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางกอกน้อย ประกอบด้วย 2 วัดคือ วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร และวัดพระยาทำ วรวิหาร เขตบางกอกใหญ่ ประกอบด้วย 5 วัดคือ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร วัดนาคกลาง วรวิหาร วัดเครือวัลย์ วรวิหาร วัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร และวัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร เขตธนบุรี ประกอบด้วย 2 วัดคือ วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร และวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร

1.2 ชุมชน ประกอบด้วย 9 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดระฆังโฆสิตาราม ชุมชนวัดพระยาทำ ชุมชนปรกอรุณ ชุมชนวัดโมลีโลกยาราม ชุมชนวัดหงส์รัตนาราม ชุมชนวัดกัลยาณมิตร และชุมชนวัดประยุรวงศาวาส

1.3 โรงเรียนประกอบด้วย 9 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนโฆสิตสโมสร โรงเรียนสตรีวัดระฆัง โรงเรียนวัดพระยาทำ โรงเรียนวัดนาคกลาง โรงเรียนทวีธาภิเศก โรงเรียนประถมทวีธาภิเศก โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม โรงเรียนวัดกัลยาณมิตร และโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส

2. วัฒนธรรมประเพณี ในพื้นที่ 9 วัด มีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายกันโดยเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา เช่น วัดพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และสงกรานต์ วันส่งท้ายปีเก่า-ต้อนรับปีใหม่ เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยว ส่วนมากเป็นพื้นที่วัดเป็นหลักในการท่องเที่ยว เนื่องจากวัดมีวัตถุโบราณ โบราณสถาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จิตกรรมฝาผนัง และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นสถาปัตยกรรมมากมาย นอกจากนั้นในเขตพื้นที่ 9 วัดยังมีประวัติศาสตร์เรื่องเล่าที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นพระราชธานีในสมัยกรุงธนบุรี (เมืองหลวง) มาก่อน

4. ประชากร ในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด 9 ชุมชน และ 9 โรงเรียนมีจำนวนประชากรทั้งหมด 17,647 รูป/คน

5. สถาปัตยกรรมสำคัญ ในพื้นที่ 9 วัด มีสถาปัตยกรรมสำคัญเช่น พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม พระเจดีย์วัดประยุรวงศาวาส เป็นมรดกโลก พระราชวังเดิม เป็นพระราชวังในสมัยกรุงธนบุรี สระน้ำมณฑลวัดหงส์รัตนาราม เจดีย์ยักษ์วัดพระยาทำ เป็นต้น

6. อาชีพของประชาชน ในพื้นที่ 9 วัดประชาชนทำอาชีพเป็นข้าราชการ และทำการค้าขายในชุมชนต้อนรับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การพัฒนาบุคลากรในพื้นที่การท่องเที่ยวให้เกิดการขับเคลื่อนโดยชุมชน

1. **มัคคุเทศก์**ที่เข้ามาอบรม ประกอบด้วย พระภิกษุสามเณร ประชาชนในชุมชน และนักเรียนในโรงเรียนในพื้นที่ 9 วัด จำนวน 195 รูป/คน
2. **กลุ่มผู้ฝึกอบรมอาชีพ** เป็นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ 9 วัด และบุคคลภายนอก รวมจำนวน 122 คน
3. **กลุ่มจิตอาสาพัฒนาสิ่งแวดล้อม**ที่เข้ามารับการอบรม เป็นบุคคลที่เป็นจิตอาสาที่อยู่ในพื้นที่ 9 วัด จำนวน 45 คน
4. **กลุ่มผู้ฝึกอบรมบัญชีครัวเรือน**ที่เข้ามารับการอบรม เป็นคณะกรรมการฝ่ายบัญชีของชุมชน 9 วัด จำนวน 30 คน

อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว ทางชุมชนก็เข้ามามีบทบาทในการเป็นคณะกรรมการและช่วยกันทำงาน และเลือกตั้งกันเข้ามาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยจัดตั้งเป็นเครือข่ายชื่อ “เครือข่ายสมัชชาองค์กรชุมชนท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานคร” มีประธานคือ ประธานชุมชนวัดนาคกลาง และมีคณะกรรมการอีก 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายสิ่งแวดล้อม ฝ่ายอาชีพ และฝ่ายบัญชี ทำงานอยู่ภายใต้เครือข่ายสมัชชาฯ ปัญหาคือ ผู้นำชุมชนไม่มีความหนักแน่น ขาดภาวะความเป็นผู้นำ ส่งผลให้การทำงานไม่มีความต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด ครูที่อยู่ในโรงเรียนก็เข้ามาเป็นคณะกรรมการฝ่ายวิชาการคอยตรวจสอบข้อมูลโดยเฉพาะประวัติศาสตร์ และสนับสนุนนักเรียนเข้ามารับการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เป็นบุคลากรด้านการให้บริการในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด สิ่งที่เป็นอุปสรรคคือ นักเรียนในโรงเรียนมีน้อยมาก ในการจัดฝึกอบรม และสร้างบุคลากรในพื้นที่วัดนั้น ๆ ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) สรุปเอาไว้ว่า กระบวนความคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บุคลากรในพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีความรู้และคุณสมบัติในการเป็นบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพราะงานให้บริการจะต้องมีจิตวิญญาณ และรักในอาชีพในการให้บริการอย่างแท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา พลแพงขัว, สจี กุลธวัชวงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย พรไพโรเพชร (256) ได้สรุปเอาไว้ว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการในจังหวัดอุดรธานี พบว่า 3 อันดับแรก คือ ควรยกระดับทักษะการให้บริการ (Service Mind) ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ประทับใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ มีการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศให้ดียิ่งขึ้นและหลากหลาย และสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาดูงานทั้งใน และต่างประเทศ นอกจากนี้ ชนินทร์ ศรีวิสุทธิ์ และพัทธยา หลักเพชร (256) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพด้านการท่องเที่ยว 3 ประการ ได้แก่ 1) การเป็นแกนกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การพัฒนาบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวอาเซียน 2) การพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะ บุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยว ระดับอาเซียน และ 3) การพัฒนาหน่วยงานคลังสมองด้านการพัฒนาบุคลากรท่องเที่ยว

ในส่วนของมัคคุเทศก์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ 9 วัด ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีมัคคุเทศก์มาให้บริการเป็นประจำ มีปรากฏเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญประจำปีเท่านั้น เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ เป็นต้น เมื่อหมดช่วงเทศกาลแล้วก็มีแค่บุคลากรในส่วนอื่น ๆ เช่น รูปภ. เจ้าหน้าที่ประจำพระอุโบสถ เจ้าหน้าที่ประจำวิหาร เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้ และหากมีมาก็จะเป็นมัคคุเทศก์จากการท่องเที่ยว หรือกรู๊ปทัวร์ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 9 วัดนั้นเป็นสถานที่สำคัญและมีผู้มาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากควรแก่การที่จะจัดระบบการให้บริการด้านมัคคุเทศก์ในการให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง และมีการอบรมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อธิดา คุณรัตน์ และคณะ (2560 : 353) ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักด้านคุณลักษณะโดยทั่วไปของมัคคุเทศก์มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ฉะนั้นทางโครงการวิจัยได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมโดยรับสมัครประชาชน และพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในชุมชน 9 วัดเข้ามาอบรมจำนวน 5 รุ่น ใช้ระยะเวลาการอบรม 10 วัน ภาคทฤษฎี 5 วันและภาคปฏิบัติ 5 วัน มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน 63 รูป/คน ได้รับใบประกาศนียบัตร และบัตรมัคคุเทศก์ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง

ผลการวิจัยที่กล่าวแล้วนั้น เป็นรูปแบบพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว 9 วัด ผังธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับการเจริญเติบโตในระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่งจะต้องสร้างโมเดลในการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ และการนำเอานักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ และจัดระบบการคมนาคมรองรับให้ความสะดวก และการบริการที่มีประสิทธิภาพ และสมรรถนะสูงเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวอย่าง โดยมีหลักธรรมพรหมวิหาร 4 สังฆวัตถุ 4 คุณธรรมในการทำงาน ประกอบกับความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน เพราะฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ได้แก่ “เกิดการท่องเที่ยวแบบพลวัต มีความพร้อมใจกันระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และราชการ มีการช่วยเหลือกันและกัน มีความยั่งยืนในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ จิตรกรรมฝาผนัง และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน” และทฤษฎีของศาสตร์พระราชา ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎี “บวร” โดยมีเครือข่ายสมัชชาองค์กรชุมชนท่องเที่ยวสายวัฒนธรรม 9 วัด กรุงเทพมหานคร ศรีมหาสมุทร” เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนและประยุกต์หลักทฤษฎีการบริหารจัดการตามสถานการณ์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาควรสนับสนุนในด้านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวกับผู้นำทั้งชุมชน วัด และโรงเรียน ควรให้ความสำคัญหนักแน่นในการทำงานตามหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าคือ หลักของพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา มอบโอกาสให้และเห็นถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมให้มากที่สุดเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ และขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน

2) กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานครควรเปิดโอกาสให้ ชุมชนหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน (บ้าน วัด และโรงเรียน) “บวร” ตามทฤษฎีศาสตร์พระราชา และจะต้องมีความเข้มแข็ง การบริหารจัดการด้านผลประโยชน์กับผู้ที่มีผลได้ผลเสียในพื้นที่ให้ได้ “พอเพียง” ตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

3) ชุมชนจะต้องเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณี โบราณสถาน และสิ่งของอันมีค่าทางประวัติศาสตร์ และอื่น ๆ นำมาบอกกล่าว เผยแพร่ให้คนได้รู้จัก เพื่อเป็นการดึงดูดเอานักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

4) ผู้ที่จะมาทำงานในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับบุคคลในชุมชนก่อน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และรักษาวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งดีงามในวัด และชุมชนของตนเอง และเมื่อชุมชนอยู่ดีกินดี ก็นำมาอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณรที่อยู่วัดให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการบุคลากร การประชาสัมพันธ์ ในการนำเอาคนทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ และจัดระบบการคมนาคมเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวให้มีความพร้อม (R&D)

2) ควรทำวิจัยการแก้ไขพื้นฐานแนวคิด และพฤติกรรมของคนในชุมชน 9 วัด ให้มีความเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง หันมาช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เกิดการพัฒนาต่อไป

รายการอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการท่องเที่ยวองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2555). การท่องเที่ยว : มิติแห่งศาสตร์บูรณาการ. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 7(1), 1.

ชาลวิทย์ เกษตรศิริ. (2559). รัชกาลที่ 5 กับการเสด็จฯ อินเดีย พ.ศ. 244 และความเข้าใจต่อการปฏิรูปแห่งรัชสมัย. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2559 ASEAN : Siam – Thailand + Japan + China and + India. (25 พฤศจิกายน 2559).

ชนินทร์ ศรีวิสุทธิ และ พัทยา หลักเพ็ชร. (2561). แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายตามข้อตกลงร่วมว่าด้วยการยอมรับคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพ การท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ : กรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบประเทศสมาชิกอาเซียน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(ฉบับพิเศษ), 99.

ณัฐณิชา สิงห์บุระอุดม, วรทยา ธรรมกิตติภพ และ พนิต เข้มทอง. (2561). สมรรถนะอาชีพมัคคุเทศก์นำเที่ยวทะเลชายฝั่ง ตามกรอบแนวคิดการวิเคราะห์หน้าที่. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(2), 159.

- ดวงรัตน์ ด่านไธยนา. (2553). พฤติกรรมในการเลือกและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อ
คู่มือการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (กรณีศึกษาชุมชนบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม).
วารสารวิจัยและพัฒนา, 2 (1), 80.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้าน
โคกไคร จังหวัดพังงา. *วารสาร Veridain E-Journal*, 7(3), 650.
- วันทนีย์ สว่างอารมณ์. (2550). นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว. *วารสารก้าวหน้า
โลกวิทยาศาสตร์*, 7(1), 60.
- สภาพัฒน์แห่งชาติ. (2558). *วาระการพัฒนาที่ 1: การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ :
สำนักงานพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.